Statsforvalteren i Innlandet

Vår dato: 15.10.2021
Vår ref: 2021/7972
Deres dato:
Deres ref:

STIFTELSEN NORSK INSTITUTT FOR NATURFORSKNING NINA
Postboks 5685 Torgarden
7485 TRONDHEIM
Att. Jenni Norden

Saksbehandler, innvalgstelefon
Linnea Karoline Vereide, 61266062

Gjennomføring av forskningsprosjektet "Prosjekt EcoForest" – utvidet tillatelse

Statsforvalteren i Innlandet gir Norsk institutt for naturforskning, samt personer listet opp i søknaden, en utvidet tillatelse til å ha to prøveflater innenfor verneområdene Hemberget, Særkilampi og Øytjernet, i forbindelse med forskningsprosjektet «Prosjekt EcoForest» for å undersøke biologisk mangfold og karbonlager i skog, med hjemmel i kap. VIII i verneforskriften for Særkilampi og § 48 i naturmangfoldloven for Hemberget og Øytjernet. Tillatelsen er gitt på bestemte vilkår som er beskrevet nedenfor.

Søknaden og bakgrunn
Vi viser til deres søknad av 9. september 2021 angående en ekstra tillatelse tilknyttet den gitte tillatelsen av 3. september 2021, om å få ha to prøveflater innenfor naturreservatene; Hemberget, Særkilampi og Øytjernet.

Den 17. juli 2021 søkte NINA om tillatelse til å gjennomføre forskingsprosjektet «Prosjekt EcoForest» i 17 verneområder i fylket Innlandet og Oslo og Viken. For innlandet omfattet søknaden sju verneområder;

- Gullenhaugen naturreservat (Gran kommune)
- Tretjerna naturreservat (Søndre Land kommune)
- Særkilampi naturreservat (Kongsvinger kommune)
- Kalvmyra naturreservat (Elverum kommune)
- Romsæterberget naturreservat (Stange kommune)
- Hemberget naturreservat (Våler kommune)
- Øytjernet naturreservat (Gjøvik kommune og Søndre Land kommune)

Hovedformålet med prosjektet er å sammenligne biologisk mangfold og karbonlagre i to typer av eldre/gammel granskog av blåbærtype: (1) naturskogslignende skog der det aldri har vært flatehogst eller intensiv plukkhogst, og (2) eldre produksjonsskog som ble flatehogd i 1940- eller 1950-tallet.

De eneste fysiske inngrep som kreves for undersøkelsen er jord- og vedprøven, samt flytting av stokker inn i verneområdet. I tillegg vil det bli satt ut vindus- og malaisefeller for innsamling av insekter. Det ble i vedtak av 3. september 2021 gitt tillatelse til det omsøkte prosjektet med en prøveflate i hvert reservat og alt av prøvetakning som beskrevet i søknaden. Vi viser til vedtak av 3. september og søknaden for mer informasjon om tiltaket.

Nå søkes det om å få tillatelse til to prøveflater i reservatene; Hemberget, Særkilampi og Øytjernet, da det i disse reservatene også fantes eldre, tidligere hogd skog som ville være egnet forskningsprosjektet. Derfor er det ønskelig å inkludere to prøveflater i disse reservatene. Disse to prøveflater, hver på ca. 225 m^2, ville da være et par der NINA sammenligner karbon og biologisk mangfold med og uten tidligere hogst.

Det søkes om at denne tillatelsen skal gjelde for følgende personer:

1. Seniorforsker Janne Kjønaas (NIBIO)
2. Professor Tone Birkemoe
3. Professor Johan Asplund
4. Professor Anne Sverdrup-Thygeson
5. Professor Line Nybakken
6. Stipendiat Rieke Lo Madsen
7. Stipendiat Milda Norkute
8. Student Rebecca Biong
9. Student Oda Jørgensen
10. Student Geneva Lish (NMBU)
11. Professor Håvard Kauserud
12. Førsteamanuensis Inger Skrede
13. Forsker Sundy Maurice
14. Stipendiat Eivind Ronold (UiO)
15. Seniorforsker Jenni Nordén
16. Stipendiat Carl-Fredrik Johannesson (NINA), samt assistenter som vil bli veiledet av de ovennevnte personene.

Lovgrunnlag

Særkilampi naturreservat ble opprettet 9. juli 1993. Formålet med fredningen er å bevare et barskogområde med fattig furuskog og middels rik granskog i den sørboreale skogsonen som er typisk for regionen.

Hemberget naturreservat ble opprettet 21. juni 2017. Formålet med naturreservatet er å bevare et stort skogs – og myrområde med gammel granskog og innslag av rik lauvskog. Området har stor betydning for biologisk mangfold ved at det er leveområde for sjeldne og sårbare sopp- og lavarter. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Øytjernet naturreservat ble opprettet 21. juni 2017. Formålet med naturreservatet er å bevare et relativt variert skogområde med betydelig innslag av gammel naturskog og med rike forekomster av den sjeldne og sårbare lavarten huldrestry. Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig betydning for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige økologiske prosesser. Naturreservatet representerer fuktige, gamle granskoger i søndre del av Oppland med rike forekomster av krevende lavarter inklusive huldrestry, såkalte «huldrestryskoger», samt med innslag av sumpskoger og forekomster av sjeldne sopparter knyttet til død ved. Det er et mål at de deler av området som har yngre skog, ved fri utvikling skal få samme betydning for bevaring av naturmangfoldet som de øvrige deler av verneområdet.

I naturreservatene er all vegetasjon, herunder døde busker og trær, fredet mot skade og ødeleggelse, jf. § 3 bokstav a) for Hemberget og Øytjernet og verneforskriften kap. IV. Punkt 1 for Særkilampi naturreservat. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatene. I tillegg er det forbudt å fjerne sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra naturreservatene Hemberget og Øytjernet.

I naturreservatene er dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, vernet mot skade, ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 bokstav b) for naturreservatene Hemberget og Øytjernet og verneforskriften kap. IV pkt. 2 for Særkilampi naturreservat. I tillegg er dyrelivet vernet mot unødig forstyrrelser i naturreservatene Hemberget og Øytjernet. Dyrelivet omfatter også insekter. Områdene er vernet mot ethvert tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av varige eller midlertidige innretninger, jf. verneforskriften § 3 bokstav c) for naturreservatene Hemberget og Øytjernet og verneforskriften kap. IV pkt. 3 for Særkilampi naturreservat.

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i andre særlige tilfeller, når dette ikke strider mot formålet med fredningen, jf. kap. VIII i verneforskriften for Særkilampi naturreservat.

For naturreservatene Hemberget og Øytjernet kan forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

Søknaden må også vurderes etter de miljørettslige prinsipper i nml. §§ 8-12, jf. nml. § 7 om prinsipper ved offentlig beslutningstaking, og vise hvordan disse er vektlagt.

Statsforvalterens vurdering
Det framgår av nml. § 8 at «kunnskapsgrunnlaget» skal være oppfylt før myndighetene fatter vedtak i saken. Den generelle kunnskapen om dyre- og plantelivet i områdene vurderes som god. Det foreligger dokumentasjon av verneverdier, blant annet gjennom verneplanprosesser med tilhørende naturfaglige registreringer og fagrapporter, generell kunnskap om sårbarhet for forstyrrelser i områdene, registreringer av arter i Naturbase, Artskart og Sensitive artsdata.

I og med at vegetasjonen og dyrelivet i naturreservatene er vernet, er det viktig at omsøkte tiltak ikke medfører forringelse av verneverdiene. Forskningsprosjekter bør derfor om mulig legges til utenfor naturreservatene fordi verneformålene er knyttet opp mot et intakt økosystem der arter gis muligheten til fri og naturlig utvikling i området. Vi ser i denne saken at det er nettopp i disse områdene det er av særlig interesse å utføre undersøkelsene i, da det er her det er mulighet for å innhente data fra gammel granskog som har fått stått i fred fra skogbruket i lengre tid, i tillegg til å kunne innhente data fra eldre, tidligere hogd skog innenfor et og samme naturreservat. Samtidig vil resultatene av et slikt forskningsprosjekt være av verdi for forvaltningen, og vil bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget i verneområdene. Statsforvalteren vurderer at informasjonen som forskningsprosjektet vil bidra med, er av ønskelig informasjon som kan bidra til bedre kunnskap om artene i området (insekter, sopper) og bidra til en bedre forvaltning av naturreservatene. Det er i den forbindelse lag mindre vekt på «føre-var-prinsippet», jf. nml § 9.

Det ble i vedtak av 3. september 2021 gitt tillatelse til én prøveflate innenfor hvert av de omsøkte naturreservatene, inkluder Hemberget, Særkilampi og Øytjernet. I den forbindelse ble blant annet effekten tiltaket (innsamlingen/prøvene) kunne få på populasjonene i reservatene vurdert. Vi

vurderte at tiltaket trolig vil ha mindre betydning for populasjonsbestandene i verneområdene, og at kunnskapen som en innhenter igjennom prosjektet er viktig for å øke kunnskapen om karbonlagring i skog og biologisk mangfoldene, som blant annet er viktig for å forstå hvilken rolle skogen har i forbindelse med å løse biomangfoldkrisen og klimakrisen. Ved å tilføre en ekstra prøveflate innenfor de tre naturreservatene, slik at det totalt er to prøveflater i hver av dem, vil det også medføre at det tas dobbelt så mange prøver og innsamlingsmaterialer, og det vil bli satt ut flere insektfeller (vindus- og malaisefeller) i reservatene. Dette kan potensielt medføre at det samles inn dobbelt så mange insekter enn det i utgangspunktet ville blitt i henhold til den opprinnelige søknaden. I tillegg vil det bli tatt flere vedprøver, samt beslag av sopp. Tiltaket vil også medføre mer trafikk i reservatene og at mer forskningsutstyr blir liggende i felten gjennom forskningsperioden. Likevel vurderer Statsforvalteren av en ekstra prøveflate og den prøvetakningen det vil medføre, fremdeles vil være i et begrenset omfang, slik at populasjonene i områdene trolig ikke vil bli nevneverdig negativt påvirket, og at eventuelle forstyrrelser på fugl- og dyreliv i forbindelse med prosjektet vil være begrenset.

Ved å sette vilkår om at det skal vises generell aktsomhet ovenfor vegetasjon, samt annet dyre- og fugleliv i forbindelse med feltarbeidet vurderer vi det til at tiltaket ligger innenfor det økosystemet og de aktuelle artene for innsamling kan tåle av belastning, jf. nml. § 10 om «økosystemtilnærming og samlet belastning». Fordelen med å gjennomføre prosjektet er store for kunnskapsinnhentingen i dette feltet, spesielt med tanke på at skog huser over halvparten av alle registrert rødlistede arter i Norge. Siden forskningsprosjektet gjøres i samarbeid med flere forskningsaktører med kompetanse innenfor naturforskning, vurderer vi at tillatelsen vil skape liten presedens.

Det vil også i forbindelse med to prøveflater fraktes inn dobbelt så mange stokker, da totalt 24 stokker av fersk død gran. Vi forutsetter at disse trærne felles utenfor naturreservatene. Videre forutsetter vi at disse trærne er av samme sort som ellers finnes i verneområdene, og at tiltaket ikke medfører at en frakter inn fremmede organismer. Søker har opplyst om at det vil bli søkt om bruk av helikopter for innflygning av de ekstra stokkene på et senere tidspunkt om det skulle bli nødvendig.

Tiltakshaver vil ved endt prosjektperiode levere en rapport til Statsforvalteren med oversikt over de viktigste artsfunnene som ble gjort, når resultatet fra undersøkelsene foreligger. Registreringene skal også legges inn i Artsdatabanken. Alt av utstyr som brukes i naturreservatene skal vaskes før og etter bruk, og det skal ikke felles trær i reservatet og stokkene som brukes i prosjektet skal legges igjen for å råtne i reservatet, slik at det ikke blir behov for ekstra motorferdsel for å frakte det ut, og vi anser derfor at nml. § 12 om «miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder» blir etterfulgt her. Når det gjelder prinsippet i nml. § 11 om at «kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver», kan ikke Statsforvalteren se at dette er relevant i denne saken.

På bakgrunn av ovennevnte vil Statsforvalteren gi søker en utvidet tillatelse til å ha to prøveflater innenfor de omsøkte naturreservatene i forbindelse med forskningsprosjektet. Tiltaket vil ikke være strid med vernevedtakenes formål og heller ikke påvirke verneverdiene nevneverdig. Det er spesielt vektlagt at resultatet av undersøkelsene vil styrke kunnskapen om verdier i området og ha nytte for forvaltningen.

Vedtak
Statsforvalteren i Innlandet gir Norsk institutt for naturforskning, samt personer listet opp i søknaden, en utvidet tillatelse til å benytte to prøveflater innenfor verneområdene: Særkilampi, Hemberget og Øytjernet, i forbindelse med forskningsprosjekt for å undersøke biologisk mangfold og karbonlager i skog, med hjemmel i kap. VIII i verneforskriften for Særkilampi og § 48 i naturmangfoldloven for Hemberget og Øytjernet.

Tillatelsen er gitt med samme vilkår som i vedtaket av 3. september 2021:

1. Tillatelsen gjelder fra dags dato og ut 2024.
2. Tillatelsen gjelder for en ekstra prøveflate innenfor naturreservatene (totalt to prøveflater) hvor en kan ta jord- og vedprøver, frakte inn stokker inn, utplassering av strøposer og målingsinstrumenter.
3. Tillatelsen gjelder også for å kunne ta ut mindre deler av sopp som er nødvendig for å gjennomføre prosjektet, samt innsamling av flyvende insekter ved bruk av vindus- og malaisefeller.
4. Det skal ikke felles trær innenfor verneområdene, men like utenfor. Dette må avklares med grunneier.
5. Etter prosjektperioden er over kan stokkene som ble fraktet inn i verneområdene, legges igjen for å råtne i deler av verneområdene hvor de ikke er til sjenanse.
6. Det skal utvises en generell aktsomhet ovenfor vegetasjon, samt annet dyre- og fugleliv i forbindelse med feltarbeidet.
7. Alt av utstyr som benyttes til prøvetaking/innsamling skal vaskes før og etter bruk for å unngå spredning av fremmede arter inn i reservatene.
8. Når prosjektperioden er over skal alt av feltmaterialer/utstyr fjernes fra naturreservatene, og ferdig rapport på resultatet skal sendes til Statsforvalteren.
9. Registrering av arter skal legges inn i databasen Artsobservasjoner/Artskart slik at ny artskunnskap blir gjort tilgjengelige for både forvaltning og allmenheten.
10. Tillatelsen må medbringes under feltarbeidet.

Denne dispensasjonen gjelder kun i forhold til verneforskriften for naturreservatene: Særkilamp, Hemberget og Øytjernet. Dere må selv avklare behovet for tillatelse etter annet lovverk og grunneieres tillatelse før tiltaket kan utføres.

Klageadgang
Statsforvalteren viser til at vedtaket er et enkeltvedtak som kan påklages etter forvaltningslovens § 28. Klagefristen er 3 uker fra mottakelsen av dette brevet. Eventuell klage på vedtaket skal stiles til Miljødirektoratet, men sendes via Statsforvalteren

Med hilsen

Vebjørn Knarrum (e.f.)
avdelingsdirektør

Linnea Karoline Vereide
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN	Postboks 325	1502	MOSS
GJØVIK KOMMUNE	Postboks 630	2810	GJØVIK
SØNDRE LAND KOMMUNE	Hovsbakken 1	2860	HOV
VÅLER KOMMUNE	Vålgutua 251	2436	VÅLER I SOLØR
KONGSVINGER KOMMUNE SNO	Postboks 900	2226	KONGSVINGER